

**Gaziantep Üniversitesi AYINTÂB
Araştırmaları Dergisi**

**Gaziantep University Journal
of AYINTÂB Studies**

e-ISSN: 2667-6257

Makale Adı: Toplumsal İlişkiler Açısından Kirvelik (Yavuzeli Örneği)

Article Name: The Tradition Of Kirvelik In Terms Of Social Relations (Example of Yavuzeli)

Yazar Adı: Ahmet CANPOLAT

Yazar Kurumu: Yüksek Lisans, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

Yazar E-Mail: ahmet27_25@hotmail.com

Orcid ID: 0009-0008-6835-9411

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 20.05.2025

Kabul Tarihi: 11.05.2025

Yayın Tarihi: 30.06.2025

Yayın Yıl: 2025

Yayın Cilt: 8

Yayın Sayı: 1

Sayfa Aralığı: 74-95

Doi: <https://doi.org/10.71353/gunaad.1702796>

İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir.

Atıf: Canpolat, Ahmet, Toplumsal İlişkiler Açısından Kirvelik (Yavuzeli Örneği), *Gaziantep Üniversitesi Ayıntab Araştırmaları Dergisi*, C.8, S.1, 2025, ss.111-132.

Sayı 8/1: QR KOD

Makale: QR KOD

Toplumsal İlişkiler Açısından Kirvelik (Yavuzeli Örneği)

Ahmet CANPOLAT

Öz

Anadolu, birçok kültüre yüzyıllardır ev sahipliği yapmış olan önemli bir yerleşim alanıdır. Bölgede yaşamış ve yaşamakta olan her kültür, bu coğrafyaya bir şeyler katmış ve katmaya devam etmektedir. Anadolu tanımlanırken de şüphesiz kültürel özellikleriyle ele alınması her zaman ön planda olmuştur. Çünkü Anadolu’da köklü gelenekler mevcuttur. Bu geleneklerin birçoğu hâlen devam etmektedir. Gelenek ve göreneklerinin çokluğu ve yaşatılıyor olması, coğrafyaya kültürel zenginlik katmaktadır. Toplumsal değişimlerin sonucu olarak birçok gelenek ve göreneğin değişime uğradığı ya da tamamen ortadan kalktığı aşîkârdır. Toplumsal ilişkiler açısından önemli bir yere sahip olan kirvelik geleneği de bu toplumsal değişim süreçlerinden etkilenmiştir. Anadolu’nun birçok bölgesinde köklü bir geçmişe sahip olan bu gelenek, erkek çocuğun sünnet merasimin ötesine geçerek sosyal sorumluluk ve toplumsal dayanışma boyutu kazanıp, sosyal ilişkilerin belirlenmesinde önemli bir faktör olmuştur. Sosyolojik olarak, kirvelik geleneği kapsamında toplumsal değişimlerin nedenlerini ve sonuçlarını anlayabilmek mümkün bir hale gelmiştir. Gaziantep Yavuzeli ilçe merkezi ve dört köyünde yapılan araştırma, kirveliliğin farklı etnik ve inanç grupları arasında nasıl bir etkiye sahip olduğunu ve kirveliliğin mevcut durumunu ortaya çıkarmak açısından ilgi çekicidir. Alan araştırmasına dayalı olması, çalışmamıza yerel bağlamda özgünlük kazandırmaktadır. Araştırma, farklı etnik ve inanç gruplarında kirvelik geleneğinin nasıl sürdürüldüğünü ve toplumsal ilişkilerdeki rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada, bölgedeki farklı grupların kirvelik kurumuna yaklaşımları karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş, veriler mülakat tekniği ile elde edilmiştir.

Anahtar Kelime: Kirvelik, Gelenek, Kültür, Toplum, Sünnet

The Tradition Of Kirvelik In Terms Of Social Relations (Example of Yavuzeli)

Abstract

Anatolia is an important settlement area that has been home to many cultures for centuries. Every culture that has lived and continues to live in the area has contributed to Anatolia and continues to do so. When defining Anatolia, it has always been at the forefront to consider its cultural characteristic without a doubt because there are rooted traditions in it. Many of this traditions continue to this day. The multitude of its traditions and customs and the fact that many of them are still kept alive add cultural richness to the geography. It is obvious that many traditions and customs has changed or disappeared completely as a result of social changes. The tradition of kirve, which has an important place in terms of social relations, has also been affected by these social change processes. This tradition, which has a rooted history in many regions of Anatolia, has gone beyond the ceremony of circumcision of the boy child and has gained a dimension of social responsibility and social solidarity, and has become an important factor in determining social relations. Sociologically, it has become possible to understand the causes and consequences of social changes within the scope of the kirve tradition. The research conducted in Gaziantep Yavuzeli district center and its four villages is interesting in terms of revealing the effect of kirvelik among different ethnic and religious groups and the current situation of kirve. The fact that it is based on field research gives our study originality in the local context. The research aims to reveal how the kirve tradition is maintained in different ethnic and religious groups and its role in social relations. In the research, the approaches of different groups in the region to the institution of kirvelik were analyzed comparatively and the data were obtained by the interview technique.

Key Words: Kirvelik, Tradition, Culture, Society, Circumcision

Extended Abstract

The subject of the research is to study the current status of the kirve institution, the changes it has experienced, and its importance in terms of social relations, based on selected examples of the kirve tradition in terms of cultural sociology and by comparing it with other regions. The kirve tradition, one of the important traditions of Anatolia, has experienced changes like other social institutions. Our study, which was conducted in Yavuzeli district of Gaziantep province, primarily aims to reveal the general meaning and importance of the kirve tradition in a conceptual framework, its current place in terms of social relations and the changes it has experienced, and to analyze it in a sociological sense. Our study also aims to reveal the perspectives of the Alevi-Turks, Sunni-Kurds and Sunni-Turks in the region on kirvelik, their ways of implementing the kirve tradition and their relationships.

Other objectives of our study are as follows:

1. Although the kirve tradition is a continuing tradition in Anatolia, the importance of the kirve tradition in terms of social relations has decreased. Our study aims to present this decrease together with its social reasons.
2. Gaziantep province is a city that is generally progressing towards modernization. In this sense, there has been changes in the social meaning. Our study aims to reveal the situation of this change in terms of the kirve tradition's implementation and social relations.
3. One of the aims of the study is to determine what kind of a network of relationships the kirve tradition creates in terms of social integration and general social relations and the perspectives of generations on the kirve tradition.
4. To understand how the Kirve tradition functions in areas where different ethnic and religious groups coexist and to what extent it is decisive in the social relations between these different groups.
5. To reveal how the Kirve tradition is implemented and the similarities and differences between other regions and our example.

The Kirve tradition is one of the important ongoing traditions of Anatolia. It has played an important role in determining social solidarity and social relations. However, like many other traditions that have lost their influence with modernization or urbanization, the kirve tradition has also had its share of this situation. In this sense, our research will contribute to the literature in terms of reflecting the changes that have occurred in the kirve tradition and its current situation.

Sociologically, Gaziantep province has a structure that combines modern and traditional structures. In this respect, different social structures' perspectives on traditions and their implementation of traditions also differ. Likewise, within the talk scope of the research, the coexistence of different ethnic and religious structures in the region brought the importance and validity to forefront of our example in terms of revealing these differences in the selected region. So, our study is important in terms of reflecting these different views. Our study reveals the importance and function of kirve in terms of social integration and social relations, along with the unknown practices and purposes of kirve in the region. Beside this, it has an important place in our research in terms of revealing the perspectives of different groups towards each other and the functioning of their social relations within the scope of the kirve tradition.

In general, there are not many detailed studies on the kirve tradition. Likewise, there is no research on the kirve tradition in the example we studied. In this sense, our study will contribute to the literature in terms of revealing the kirve tradition and social relations in the region. The example of our research is the Yavuzeli district of Gaziantep province, which has different ethnic and religious structures. The interviews were held in Yavuzeli district center and 4 villages affiliated to the district. 12 people, including 1 woman, were interviewed. The classification was made based on the local people's own definitions.

The study includes the Yavuzeli district of Gaziantep province. The data obtained regarding the region is limited to the answers given by the people we interviewed. In addition, various literature reviews were conducted to support the research process in accordance with the subject and purpose of the research and were reflected in the research process. The study generally covers how the kirve tradition is practiced, comparing different groups in terms of the kirve tradition, changes in the kirve tradition and the sociological analysis of these situations.

The study we conducted in the Yavuzeli district of Gaziantep province is about the kirve tradition. The tradition of kirve, like many other traditions, is one of the social institutions. Any change that occurs in society also affects its own institutions in a sociological sense. Likewise, changes in one institution may affect other institutions. In this sense, the Structural-Functionalist theory was followed in determining the framework of the

research, collecting and interpreting the data. Considering the continuation of the Kirve tradition, the sample was determined by the Guided Sampling (Purposeful Sampling) method.

The sample we studied was determined in advance. The ethnic and religious structure of the places selected as a sample was taken into consideration and the people who were engaged in kirvelik were determined. Data was obtained from these people by using the interview technique. In general, our study consists of qualitative data and the interviews were conducted one-to-one by the person who conducted the research. The person conducting the research has lived in this region and has sufficient knowledge of the region, increasing the validity of the research. The literature review conducted within the scope of the research was taken advantage of in the research process in order to reach general opinion and to reflect the way the kirve tradition is applied in other regions and to form theoretical structure. In our research, the theoretical part and the data collected in the region are presented together.

Giriş:

Sosyolojik açıdan, inançlar ve gelenekler üzerinde toplumsal değişimin etkileri ve bu etkilerin doğurduğu sonuçlar üzerinde durulması önem arz etmektedir. Aynı şekilde, inanç ve geleneklerde meydana gelen dönüşümlerin sosyal ilişkilere nasıl yansıdığını da anlamak önem taşımaktadır. Bu bağlamda, toplumsal alanda yaşanan değişimlerden etkilenen geleneklerden biri de kirvelik geleneğidir. Kirvelik geleneği, Anadolu'da toplumsal ilişkiler bakımından değer atfedilen köklü ve önemli bir kurumdur. Toplumlarda geleneklerin işlevleri ve sürekliliği, aynı zamanda sosyal ilişkilerin yapısını ve seyrini de yansıtmaktadır. Çalışma sürecinde, farklı etnik ve inanç gruplarının bakış açıları temel alınarak, kirvelik geleneğinin toplumsal ilişkiler açısından önemi, toplumun bu gelenekten beklentilerini ve sosyal ilişkilerin işleyişinde ne ölçüde belirleyici olduğunu ortaya koymaya çalıştık.

Çalışmanın yürütüldüğü Yavuzeli, Gaziantep ilinin dokuz ilçesinden biridir. Kuzeyinde Araban ilçesi, doğusunda Şanlıurfa ili, kuzeybatısında Kahramanmaraş ili, güneydoğusunda Nizip ilçesi ve güneyinde Şehitkâmil ilçesi yer almaktadır. İlçede genel olarak tarım ve hayvancılık faaliyetleri ön plandadır.¹Yavuzeli ilçesinin etnik ve inanç yapısına bakıldığında, ilçe merkezinde ağırlıklı olarak Sünni Kürtler, Sünni Türkler ve Alevi Türklerin yaşadığı görülmektedir. Aynı etnik ve inanç gruplarına ait Sünni-Kürt, Sünni-Türk ve Alevi-Türk köyleri de ilçeye bağlı olarak bulunmaktadır. İlçenin toplam nüfusu ise 23.329'dur.²

Araştırmanın konusu, kültür sosyolojisi açısından kirvelik geleneğinin, seçilen örneklemde yola çıkarak ve diğer bölgelerle de karşılaştırarak, günümüzdeki durumunun, işleyişinin ve toplumsal ilişkiler açısından öneminin araştırılmasıdır. Anadolu'nun önemli geleneklerinden olan kirvelik geleneği, diğer toplumsal kurumlar gibi, değişim yaşamıştır. Çalışmamız, öncelikle kirvelik geleneğinin kavramsal çerçevede anlamını, önemini, toplumsal ilişkiler açısından günümüzdeki yeri ve yaşadığı değişikliklerin ne olduğunu ortaya çıkarmak ve sosyolojik olarak analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Araştırmamızın örneklemini farklı etnik ve inanç yapılarına sahip Gaziantep ilinin Yavuzeli ilçesidir. Araştırma ilçe merkezi ve ilçeye bağlı 4 köyde yapılmıştır. Toplamda 3 erkek Alevi- Türk (K.1, K.2, K.3), 1 kadın (K.9,) 4 erkek Sünni-Kürt (K.8, K.10, K.11, K.12), ve 4 erkek Sünni-Türk (K.4, K.5, K.6, K.7) olmak üzere toplam 12 kişi ile görüşülmüştür. Katılımcılar makalede "K" harfi ile gösterilmiştir. Katılımcıların 3 kişinin yaş Aralığı 30-35, 2 kişi 50-60, 2 kişinin 60-65, 5 kişinin ise 70-78 dir. Burada görüşülen kişiler ile ilgili yapılan gruplandırma bölge halkının kendi tanımlaması neticesinde yapılmıştır.

Bölge ile ilgili elde edilen veriler, görüştüğümüz kişilerin verdikleri cevaplar ile sınırlıdır. Araştırmanın konusu ve amacına uygun olarak, araştırma sürecini destekleyecek bir

¹ Doğan, Mehmet, Şemsettin Can Kaya, F. Keyfl, *Gaziantep Yemekleri*, Gaziantep: Gaziantep İl Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2000, s.257.

² Türkiye Nüfusu İl İlçe Mahalle Nüfusları, (Erişim 10.04.2025).

literatür taraması yapılmış ve araştırma sürecine yansıtılmıştır. Araştırma genel olarak, kirvelik geleneğinin nasıl uygulandığı, farklı grupları kirvelik geleneğini açısından karşılaştırmak, kirvelik geleneğindeki değişimler ve bu durumların sosyolojik olarak tahlilini kapsamaktadır. Kirvelik geleneği de diğer birçok gelenek gibi toplumsal kurumlardan bir tanesidir. Toplumda meydana gelen her türlü değişim, sosyolojik anlamda kendi içindeki kurumları da etkilemektedir. Aynı şekilde, bir kurumda meydana gelen değişim diğer kurumları da etkileyebilmektedir. Bu anlamda araştırmanın çerçevesinin belirlenmesinde, verilerin toplanmasında ve yorumlanmasında *Yapısal- İşlevselci* yöntem izlenmiştir.

Araştırmanın örnekleme, bölgede kirvelik geleneğini sürdüren köyler göz önünde bulundurularak amaçlı (güdümlü) örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırma 2013-2014 yılları arasında gerçekleştirilmiş; ancak 2025 yılında, metne yeni eklemeler yapılmış ve kaynaklarda güncellemeye gidilmiştir. Örneklem, araştırma öncesinde belirlenmiş olup, seçimde köylerin etnik ve inançsal yapısı dikkate alınmıştır. Kirvelik geleneğini fiilen sürdüren veya geçmişte bu deneyime sahip kişiler tespit edilmiş ve veriler, bu kişilerle yapılan mülakatlar yoluyla toplanmıştır.

Kirvelik Kavramı:

Kirvelik kavramı ifade edilme biçimi bakımından bölgelere göre değişiklik göstermekle birlikte genel olarak 'kirvelik', 'kirivilik', 'kirvaluk', 'kirvalık' biçimlerinde de kullanılmaktadır. "Kir" Farsçada "tenasül organı", "kirou" da "tutmak, muhafaza etmek" anlamına kullanılmaktadır.³ "Kir, kriv" Farsçada erkek tenasül organı anlamına gelir. "Kirov" Kürtlerde erkek cinsel organına verilen addır. "Kumera" Farsçada tutmak, muhafaza etmek manasını taşır. Kıbrıs Türkleri arasında, çocuğa sünnet ve düğünde vekillik yapan anlamında kullanılır. "Kivra" Kars'taki ifade etme biçimidir. "kirve" Kars'ta Terekemeler 'in kullandığı şekildir. "Kuvre" Elazığ'ın köylerinde kullanılan, "kivre" Gaziantep Türkmenlerinin kullandığı, "krive" Malatya'da kullanılan, "kivre" Ermeniler kullandığı hem "sağdıç" anlamında hem de çocuğun vaftiz-babası anlamındadır.⁴ Ziya Gökalp'a göre de kirvelik, bir Türk geleneği olup, eski Türklerdeki "Potlaç"⁵ geleneğinin Anadolu'daki görünümüdür.⁶

Kirvelik, erkek çocuğun sünnet edilmesiyle ortaya çıkmış bir kavramdır. Bu açıdan, kirvelik ile ilgili yapılan tanımlamalar da sünnet ile başlamaktadır. Kirvelik, bir erkek çocuğun sünnet töreninden doğan külfet ve masrafların başka bir aile tarafından karşılanması ile başlayan ve iki aile grubu arasında kurulan "sanal akrabalığa" verilen addır. Kirve ise sünnet masraflarını karşılayan veya kısmen yüklenen ve tören sırasında çocuğu kucağına alarak çırpınmasına engel olacak kişidir.⁷ Bunun yanında, erkeğin evlilik töreni masraflarını karşılayan, kendi ailesi dışındaki kişiye de kirve denilmektedir.⁸ Buna evlilik kirveligi denilmektedir. Ancak bizim bahsedeceğimiz kirvelik, erkek çocuğun sünnetiyle oluşan kirveliktir. Erkek çocuğun sünnet olurken yetişkin bir erkek tarafından tutulması uygulaması, çocuğun ailesi ve kirvenin ailesi arasında sosyal ve ekonomik açıdan bir dayanışma kurulmasına yol açmakta ve iki aile arasındaki ilişkiyi bir tür akrabalığa dönüştürmektedir.⁹ Kirvelik geleneğinin

³ Köksal, Hasan, "Güneydoğu İllerimizde Kirvelik Geleneği", 2. Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Adana: (20-24 Kasım 1991), s.498.

⁴ Köksal, Hasan, "Güneydoğu İllerimizde Kirvelik Geleneği", 2. Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Adana: (20-24 Kasım 1991), s.498.-499.

⁵ **Potlaç**; Eski Türk kültüründe bir tarafın kendi mallarından bağışladığı eşyaya, diğer tarafında kendisinin yapıp ürettiği mallarla karşılık vermesidir. Bu zorunludur. Prestij ve sosyal üstünlüğün bir anlamda simgesidir. Gökalp, Ziya, *Türk Medeniyeti Tarihi*, Hazırlayan; Yalçın Toker, İstanbul: Toker Yayınları, 1995, s.56-57.

⁶ Erdal Yıldırım, "Tunceli Alevlerinde Sünnet ve Kirvelik Geleneği Uygulamaları", *Tunceli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/2 (2011), 88.

⁷ Örnek, Sedat Veyis, *Türk Halk Bilimi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2. Basım, 2000, s.181.

⁸ Tezcan, Mahmut, *Kültürel Antropoloji*, Ankara: Maya Akademisi Yayınları, 2008, s.86.

⁹ Altuntek, N. Serpil, "Türkiye Üzerine Yapılmış Evlilik Ve Akrabalık Araştırmalarının Bir Değerlendirmesi",

kan akrabalığı dışında oluşması, Kültürel Antropoloji literatüründe ‘tasavvuri akrabalık’ ve ‘şibih akrabalık’ adıyla bilinen ve günümüzde çoğunlukla ‘yarı akrabalık’ ya da ‘sanal akrabalık’ adı altında kullanılan akrabalık biçimi şeklinde, sonradan kazanılmış özel bir yakınlaşma olarak tanımlanmaktadır.¹⁰ Bu anlamda, kirveligi sanal akrabalıklar kapsamında yer alarak, kana bağlı olmayıp, bir anlamda sözleşmeye bağlı, sonradan oluşturulmuş bir sosyal bağ olduğu ortaya çıkmaktadır.

Çalışmamızın yürütüldüğü bölgede kirveligin kavramsal olarak ifade edilme biçimi genel olarak “kirve” olmakla birlikte “kiriv” ve “kivre” olarak da ifade edilmektedir. Bölgede kirveligin Hz. Muhammed’den geldiği inancı yaygın olmakla birlikte kirveligin bir gelenek olduğu da ifade edilmiştir.

Kirveligi Hz. İbrahim’e dayandıranlar olmakla birlikte, bu konuda en çok dile getirilen görüş, kirveligin Hz. Peygamber’den kaldığı yönündedir. Bu çerçevede, Aleviler arasında kirveligin “Hz. Peygamber’in sünneti” şeklinde nitelendirildiği de görülmüştür. Buna göre, Hz. İbrahim’in Hz. İsmail sünnet olurken bizzat kendisi kirve olduğunu; Hz. Peygamber’in de Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’in sünnetlerinde kirvelik yaptığı söylenmektedir. Nitekim bu kabulden dolayı da Aleviler arasında kirvelik, “Muhammed Dostluğu” şeklinde nitelendirilmektedir.¹¹

K.2; Hz. Muhammed'in döneminden beri devam ediyor. **K.3;** Peygamber rızıkına demek nereden geldi? Sünnet olduğunda Peygamber rızıkına demek buradan geliyor. Kirvelikte, Peygamberden beri geliyor. **K.1;** Başta Hz. Peygamberin kirvesi, dedesi Abdümttalip’di oradan gelme bu kirvelik, kutsal bir şey. **K.10;** Atalarımızdan beri vardır. Bu çoktan beri gelen bir şey tahminime göre; Peygamber efendimizden sonra gelen bir şey ama tam bilmiyorum. O zaman da varmış ki biz devam ediyoruz.

Özellikle Alevi-Türk köylerinde, kirveligin Hz. Muhammed’den geldiği ifade edilmektedir. Ancak görüşmelerde, kirveligin tanımlanmasıyla ilgili soruda genel olarak kültürel bir durum olduğu belirtilmiştir. Bölgedeki Sünni-Kürtler de sünnetin Hz. Muhammed’e dayandığını, ancak kirveligin daha sonra ortaya çıkan bir gelenek olduğunu belirtmektedirler. Görüşme yaptığımız bir Kürt katılımcı, kirveligin Kur’an’da geçmediğini bu nedenle dini bir şey olmasının söz konusu olamayacağını belirtmiştir.

Nasıl ki çocuklarını bir birbirileriyle evlendiren ailelerde bir hısımlık, yakınlık ve dostluk ilişkisi başlıyorsa, kirvelik yapan ailelerde de bir yakınlık ve dostluk ilişkisi başlamaktadır. Bu şekilde tanımlanan sanal akrabalık, kirvelik adı altında bilinmektedir.¹² Kirveligin nitelenişi de genel olarak sosyal ilişkiler çerçevesinde biçimlenmektedir. Bazı bölgelerde kirvelik, akrabalığa denk tutulmadan sadece bir komşuluk, insanlık borcu olarak da görülebilmektedir.¹³ Kirveligin bazı bölgelerde hem dinsel hem de geleneksel yönünün olması, kirveligi gerek ahlaksal gerekse de biçilen değer açısından önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Anadolu’da Alevilerin kirvelik ve sünnet yaklaşımı, “sosyolojik, inançsal ve biyolojik” olarak farklı biçimlerde tanımlanabilmektedir. Sosyolojik açıdan kirvelik geleneği, Alevi toplumu açısından “dayanışma, barış, dostluk, birlikte hareket etme” olarak nitelenmiştir. İnançsal açıdan ise, “Hak-Muhammed-Ali” üçlemesine bağlı olarak, barış ve birlikteliği sağlamaya yönelik olup, her iki ailede karşılıklı sevgi, saygı ve dayanışma duygu ve

Hacettepe Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 18(2), 2001, ss.17-28, s.23.

¹⁰Kolukırık, Suat, İbrahim Halil Saraç, “Farklı Dini Gruplarda Kirvelik Geleneği: Sanal Akrabalığın Dönüşümü Üzerine Bir Araştırma”, *Journal Of World Of Turks*, 2(1), 2010, ss.217-232, s.218.

¹¹Üçer, Cenksu, “Alevî Telakkide Hz. Muhammed”, *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(1), 2010, ss.321-343, s.335.

¹² Örnek, Sedat Veyis, *Türk Halk Bilimi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2. Basım, 2000, s.183.

¹³ Kudat, Ayşe, *Kirvelik Sanal Akrabalığın Dünün ve Bugünü*, Ankara: Ütopya, 2004, s.31.

yükümlülükleri oluşmakta ve bu yükümlülükler sürdürülmeye çalışılmaktadır. Biyolojik anlamda da sünnetin, insan sağlığı açısından yararlı olduğuna inanılmaktadır.¹⁴

K.2; Kirve demek bir kardeş demek bir kardeşin nasılsa, kirve de öyledir. Hatta kardeşten de ötedir. **K.1;** Gelenek göreneklerimizde kirvelik kutsal bir şeydir; onunla ilgili herhangi bir şey düşünemezsin. Birbirine bağılsın, bağılılığı çok kuvvetli bir şeydir. Dinle ilgisi yok, kültürel bir şeydir. **K.6;** Kirvelik, bence insanların birbirilerine yaklaşmasıdır. Yani kirvelik, sevgi saygı meselesidir. **K.10;** İnsan sevgisine önem verilmesi, muhabbetin olması insanların birbirlerine sevgi saygı vermesi güzel bir şeydir. **K.12;** Kirvelik olayı, sünnetten gelen bir olaydır. Sünnet de dinimizden gelen bir şeydir. Erkek evladın, sünnet olması da haktır. Kültürel bir şeydir yani kirvelik, kalıcı bir şeydir. Asırlar da geçse kalıcı bir şeydir. **K.11;** Kirvelik, bir örf adettir yani bir gelenektir. Ecdatlarımızdan gelen bir şeydir. Kültürel bir şeydir.

Kirvelik, bölgede genellikle sünnete dayandırıldığı için dini bir uygulama olarak görülmemekte, kültürel anlamda bir gelenek olarak kabul edilmektedir. Alevi-Türk katılımcılar, kirveliği “kardeş”, “kardeşten de öte”, “çocuğun babası gibi”, “Peygamberden gelen bir şey”, “kutsal” ve bazı durumlarda “kültürel ve dini olmayan bir bağ” şeklinde tanımlamışlardır. Sünni-Kürt ve Sünni-Türk katılımcılar ise kirveliği; “güzel bir şey”, “insan sevgisine ve muhabbete dayanan bir ilişki”, “sevgi ve saygı temelli”, “kültürel”, “örf ve adet” ile “gelenek ve kültür” gibi ifadelerle tanımlamışlardır.

Bu tanımlamalar, kirvelik geleneğinin hem dini hem de kültürel kodlar üzerinden yorumlandığını; farklı inanç gruplarında ise bu anlamın değişkenlik gösterebildiğini ortaya koymaktadır. **K.3;** Kirve olunca çocuğun babası gibi oluyorsun, çocuğa babasından daha fazla kıymet veriyorsun. Kirvelik bir saygı sevgidir. Kirve kirvenin namusuna bakarsa kör olur. Kirve kirvenin önünden yalın ayak geçmez. Sünnet olunca Peygamber rızıkına denilmiyor mu? Peygamber hatırı var burada o zaman biter dava.

Bu ifadeler, kirveliğe atfedilen sevgi ve saygının bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Bölgede, özellikle Sünni-Kürtler arasında, kirvelik için “kirvelik şirindir” ya da “akrabadan daha şirin” gibi tabirlerin kullanıldığı görülmüştür. Bu ifadeler, kirvelik kurumuna verilen değer ve kurulan ilişkinin samimiyet düzeyinin açık bir ifadesidir. Genel olarak bölgede kirvelik, akrabalık ilişkilerinden daha üstün bir konumda görülmektedir. Ancak bu durum, kirve ile birey arasındaki ilişkinin niteliğine göre değişkenlik göstermektedir. Nitekim kirvelik ilişkisini yalnızca bir gelenek değil, aynı zamanda yeni bir akrabalık biçimi olarak değerlendirmektedir.

K.12; Kirve, akrabadan daha şirindir. Aslında kirvelik de akraba gibi bir şey. **K.11;** Öncelik, akrabadan önce kirvenindir, çünkü karşılıklılık var. Bu vesileyle kirveliğin itibarı daha yüksektir. **K.9;** Kirvelik, akrabalıktan daha şirin. Tabi bu kirvenle olan ilişkiye bağlıdır. **K.10;** Biraz kirvemle yakınlığım var diğer insanlara göre, aynı akraba gibi işte; hatta akrabadan daha şirin gerçekten öyle yani. **K.2;** Kirvelik, bir yerde akrabalık gibi bir şey, sen hanımının akrabalarını nasıl akraba olarak görüyorsan bu da öyle. Onları da akraba olarak görüyorsun. **K.4;** Akrabadan seçsen de yabancından seçsen de akraba oluyorsun onunla, ama dostumdan seçerim genelde. Şimdi akrabadan kız alıp veriyorsun ama kirvenle kız alıp veremiyorsun kirve akrabadan daha yakın oluyor.

¹⁴ Yıldırım, Erdal, “Tunceli Alevilerinde Sünnet ve Kirvelik Geleneği Uygulamaları”, *Tunceli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(2), 2011, ss.83-99, s.88.

Kirvelik Seçimi:

Çocuğun kirve seçiminde ailesi karar vermektedir. Ailede, aile reisi sıfatıyla çocuğun babası kirveyi seçer.¹⁵ Çocuğun babası, sünnet öncesinde kirvesi olmasını istediği kişiye kirve olmasını önerir. Kişi bu teklifi kabul ettiği takdirde kirvelik süreci başlar. Kirvelik teklifini kabul eden kişi, kirvesinin çocuğuna önce hediye olarak bir elbise götürür. Daha sonra, çocuğun sünnet edilme günü geldiğinde kirve çağırılır ve sünnet masraflarını karşılar.¹⁶ Bazı yörelerimizde de çocuk daha doğmadan önce kirvenin seçildiği görülmüştür. Bu durum, kirvelige verilen önem ve ehemmiyetin bir göstergesidir.¹⁷ Bazı yörelerde de kirvenin sünnet töreninden önce seçilmesine özellikle dikkat edilmektedir.¹⁸

Alevi geleneğinde, kirvelik yapacak kişilerin birbirini seven ve bunu nesilden nesle “ikrar”(yemin) bağı olarak sürdürme inancıyla kişi ve aileler arasında gerçekleşir. Yani tarafların birbirini tanınması, kirvelinin getirdiği yükümlülükleri kabul etmesi ve gönül rızalarıyla kirve olması gerekmektedir.¹⁹

Kirve, köy içinde seçilebildiği gibi köy dışından da seçilebilmektedir. Bazı bölgelerde kirve seçiminde, kirvenin dışarıdan olmasına dikkat edilmektedir. Kirvelik seçiminde “sevgi ve dostluk” bağının olması önem verilen bir durumdur.²⁰ Kirvesi olan aileye kirvelik teklifi yapılmamaktadır. Genel olarak bir aileyle kirvelik ilişkisi kurulmaktadır. Ancak bazı bölgelerde kirve, her evlat için ayrı olabileceği gibi hepsi için bir kirve şeklinde de olabilmektedir.²¹ Sünnet işlemi geleneksel olarak kirvenin himayesinde gerçekleştirilir. Bu bağlamda, sünnet olacak çocuğun güvenliği kirveye emanet edilmiş sayılır. Kirve, yalnızca törensel bir figür değil; aynı zamanda çocuğun fiziksel bütünlüğünden sorumlu sembolik bir koruyucudur. Herhangi olumsuz bir durumda çocuğun cinsel organının yanlış kesilmesi veya herhangi bir zarar gelmesi söz konusu olabilir; bu da geleneksel toplumlarda ve dolayısıyla çocuğun ailesi ve de çocuk için zor bir durumdur. Zürriyetin kesilmesi, aşiret gibi geleneksel ve ataerkil toplumlarda büyük bir olaydır. Bu nedenle çocuk en güvenilir dosta teslim edilir. Kirve seçilecek olan kişi baba kadar emin, korumacı ve tutucu olması gerektiği düşüncesi vardır. Bir anlamda “her adama çocuğumu teslim etmem” düşüncesi ön plandadır.²² Sünnet sırasında çocuktan akan kan, hem aile bireyleri hem de kirve açısından önemli ve anlamlı bir unsur olarak kabul edilmektedir. Bu durum, kirvenin çocuğu kendi evladı gibi görmesi gerektiğine dair inançla da doğrudan ilişkilidir ve toplumda bu inanca büyük önem atfedilmektedir. Kirvelik kurumuna yüklenen bu anlamın kökeninde, İslami rivayetlerde yer alan bir inanışın etkili olduğu görülmektedir. Nitekim Hz. Muhammed’in torunları Hasan ve Hüseyin’in sünnet edilmesi sırasında onları önüne alarak bu sürece bizzat katıldığına dair anlatı, sünnetin kirve himayesinde yapılmasının dini gerekçelendirmelerinden biri olarak değerlendirilmektedir.²³ Burada önün alma terimi

¹⁵ Kudat, Ayşe, *Kirvelik Sanal Akrabalığın Dünün ve Bugünü*, Ankara: Ütopya, 2004, s.41.

¹⁶ Uysal, Yavuz, “Adıyaman Halk Kültüründe Sünnet Merasimi ve Kirve Kültürünün Topluma Yansımaları”, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(4), 2016, ss.1015-1024, s.1020.

¹⁷ Tezcan, Mahmut, *Kültürel Antropoloji*, Ankara: Maya Akademi Yayınları, 2008, s.85.

¹⁸ Akça, Gözen, *Diyarbakır İli Ergani İlçesi Halk Kültürü Araştırması*, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009, s.52.

¹⁹ Yıldırım, Erdal, “Tunceli Alevilerinde Sünnet ve Kirvelik Geleneği Uygulamaları”, *Tunceli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(2), 2011, ss.83-99, s.94.

²⁰ Kolukırık, Suat, İbrahim Halil Saraç, “Farklı Dini Gruplarda Kirvelik Geleneği: Sanal Akrabalığın Dönüşümü Üzerine Bir Araştırma”, *Journal Of World Of Turks*, 2(1), 2010, ss.217-232, s.221.

²¹ Kolukırık, Suat, İbrahim Halil Saraç, “Farklı Dini Gruplarda Kirvelik Geleneği: Sanal Akrabalığın Dönüşümü Üzerine Bir Araştırma”, *Journal Of World Of Turks*, 2(1), 2010, ss.217-232, s.221.

²² Yıldırım, Erdal, “Tunceli Alevilerinde Sünnet ve Kirvelik Geleneği Uygulamaları”, *Tunceli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(2), 2011, ss.83-99, s.91.

²³ Yıldırım, Erdal, “Tunceli Alevilerinde Sünnet ve Kirvelik Geleneği Uygulamaları”, *Tunceli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(2), 2011, ss.83-99, s.91.

çocuğun sünneti esnasında kirve tarafından kucağında tutularak sünnet olayının gerçekleşmesi durumudur.

Kolukırık ve Saraç'ın Şanlıurfa örnekleminde gerçekleştirdikleri çalışmada, politikacıların da zaman zaman kirve olarak seçildiği belirtilmiştir. Araştırmacılara göre, bu tercihin temel nedenlerinden biri, kirvelik ilişkisi aracılığıyla politik çıkar beklentisidir.²⁴ Kirvelik geleneği, temelde kirvelerin birbirlerine karşılıksız destek vermesi esasına dayanır. Bu destek, zaman zaman politik ve bürokratik alanlara da yansıyabilmektedir. Ancak bu durum, özellikle kamu görevinde bulunan siyasetçi ve bürokratların, çıkar çatışması ya da etik kaygılar nedeniyle kirvelik ilişkilerinden uzak durmalarına yol açmaktadır.²⁵

Bölgede kirve, genel olarak köy ve yakın çevreden seçilmektedir. Çalışma yaptığımız bölgede kirve seçimini, üç grupta da aile reisi seçmektedir. Burada aile reisi sıfatı, dede ve genel olarak da babaya verilmiştir. Kirvelik seçim sürecinde, kirvelerin daha önce birbirlerini tanıdıkları, birbirleriyle önceden gelen kirvelik bağı da olmakla birlikte birbirlerini bildikleri ve daha önceden de gelen ilişkilerinin olduğu görülmüştür. Bu ilişkiler genel olarak akrabalık, arkadaşlık, komşuluk, köylülük, asker arkadaşı, mahkûmiyet arkadaşı, iş arkadaşı gibi ilişkililerdir. Kirve olarak seçilecek kişi çoğu zaman aileden biri ya da önceki kuşaklardan gelen bir kirvelik ilişkisi üzerinden belirlenmektedir. Ancak bireylerin kendi çocukları için bu bağın dışındaki bir kişiyi kirve olarak seçmeleri de mümkündür. Bu durum, çalışmanın yürütüldüğü tüm gruplarda gözlemlenmiştir. Araştırma alanında kirvelik ilişkisinin çıkar amaçlı kurulduğuna dair bir kanaat bulunmamaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu, kirvelik kurumunun karşılıklı sevgi ve saygıya dayandığını belirtmiş, kirve olarak seçilecek kişinin veya ailesinin sosyal statüsünün belirleyici bir unsur olmadığını vurgulamıştır. Genel görüş, kirvelik ilişkisinde çıkar beklentisinin yeri olmadığı yönündedir. İnsanların kirve seçiminde maddi durumdan çok kişilik özelliklerine önem verdikleri ifade edilmiştir. Öte yandan, hediyeleşme üzerine yöneltilen sorulara verilen yanıtlarda, sünnet ve düğün törenlerinde takılan altın ve paraların çoğunlukla karşılıklı beklentiyle verildiği belirtilmiştir. Bu bağlamda, ekonomik zorluk yaşayan bazı kişilerin, daha önce hediye takmış oldukları kişilerden bu hediyeleri geri alabilmek amacıyla çocuklarına sünnet düğünü yaptıkları ve bu yolla borçlarını toplamaya çalıştıkları ifade edilmiştir. Ancak katılımcılar, bu durumun kirvelikle değil, sünnet törenlerine özgü sosyal pratiklerle ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Siyasetle uğraşan kişilerin kirve olarak seçilmesi ve bu tercihin menfaat ilişkisine dayanabileceği yönündeki soruya ise katılımcıların büyük çoğunluğu olumsuz yanıt vermiştir. Kirvelik kurumunun böyle bir amaca hizmet etmesinin geleneğe aykırı olduğu ve bu tür bir uygulamanın kabul edilemez olduğu açıkça ifade edilmiştir.

K.11; *Kişinin itibarı, zenginliği hiç önemli değildir. Karşılıklı sevgi saygı olması yeterlidir. Bunu altı üstü olmaz, kim kimi severse onu kirve seçer.* **K.12;** *İtibarla falan bir alakası yok; sen sevdiğin bir kişiyi seçersen, bir arkadaşını, dostunu seçersen, kirvelik samimi bir duygudur.* **K.9;** *Zengin fakir fer etmez, kimi seversen onu yaparsın.* **K.10;** *Ahlaki yönünü takip edeceksin.* **K.6;** *Yok öyle bir şey, fakir olması gerekir. Çünkü ben fakir dostuyum. Siyasi konuda da sanmıyorum öyle bir şeyin olacağını.* **K.4;** *Zengin fakir fark etmez. Benim dedemin bin dönüm arazisi vardı kirvesinin hiç arazisi yoktu, ama kirvesiydi.* **K.2;** *Benim kirvem ister beş trilyonu olsun benim bir trilyonum olsun fark etmez, insanlık aranır. Çıkar için kimse kirvelik yapamaz.* **K.1;** *Kirvelik şan, şöhret yapmaz niye yapsın ki, Siyasetten gelip de kirve seçemezler. Oy için falan diyemez onu.* **K.3;** *İtibarı önemli, ama zenginlikle fakirlikle ilgisi yok. İnsanoğlusun seversin kirve yaparsın.*

²⁴ Kolukırık, Suat, İbrahim Halil Saraç, "Farklı Dini Gruplarda Kirvelik Geleneği: Sanal Akrabalığın Dönüşümü Üzerine Bir Araştırma", *Journal Of World Of Turks*, 2(1), 2010, ss.217-232, s.221.

²⁵ Kudat, Ayşe, *Kirvelik Sanal Akrabalığın Dünün ve Bugünü*, Ankara: Ütopya, 2004, s.65.

Kirvelik, genel olarak taraflardan birinin diğer tarafın çocuğuna kirvelik yapmasıyla kurulabileceği gibi, her iki aile de birbirlerinin çocuklarına karşılıklı olarak kirvelik yapabilmektedir. Bu karşılıklılık, sünnet olan çocukların babalarının karşılıklı olarak kirve olmasıyla veya karşı tarafın ailesinden ya da sülalesinden birisiyle de yapılabilmektedir.²⁶ Yapılan görüşmeler sonucunda bölgede genel olarak yapılan kirvelik teklifi geri çevrilmemektedir; ancak kirvelik teklifinin geri çevrilmesi durumunda ise bu normal bir durum olarak karşılanmakta; aralarında bir sorun olmamakta ve başka bir kişi kirve olarak seçilmektedir.

Yörede genel olarak bir çocuğa tek bir kirve seçilmektedir. Ancak, bir kişi birden fazla aileye kirve olup olmayacağı sorusuna farklı cevaplar alınmıştır. Sünni-Kürtlerde genel olarak kirvelik karşılıklı olarak yapılmaktadır; ancak bir kişi aynı aile içinde başkalarıyla da kirvelik yapabilmektedir. Bu normal bir durum olarak karşılanmaktadır. Kirvelik birden fazla aileyle de yapılabilmektedir. Bu duruma bazıları karşı çıkmakta bazıları ise normal karşılamaktadır. Nitekim çalışmayı yürüttüğümüz bir köyde bir aile hemen hemen tüm köye kirvelik yapmıştır. Kirvenin değiştirilmesiyle ilgili olarak; kişi eğer sonraki süreçte kirvesinden memnun kalmazsa veya dargınlık gibi durumlar yaşanırsa, diğer çocuklarına farklı bir kirve seçebilmektedir.

Alevi-Türklerde kirvelik genel olarak karşılıklı yapılmaktadır. Ancak başka ailelerle de kirvelik yapılabilmektedir. Kişi memnun kalmadığı takdirde başka bir kişiyi kirve seçebilmektedir. Bu durum, diğer bir çocuğuna farklı bir kirve veya babasından kalan kirveyi değil de çocuklarına kendi istediği birisini kirve seçmesi şeklinde olmaktadır. Sünni-Türklerde ise yine karşılıklı olmakla birlikte farklı kişiler ile de kirvelik yapılabilmektedir. Bazı durumlarda bu olumsuz karşılanabilse de farklı kişiler ve aileler ile de kirvelik yapılmaktadır. Sonuç olarak, karşılıklı kirvelik gruba göre değil, kişiye göre değişmektedir. Genel görüş, kirveliliğin karşılıklı olması gerektiği, ancak farklı kişiler ile de yapılabileceğidir. Bu durumun şekillenmesi, kirveler arasındaki ilişkiye bağlıdır.

Kirvenin Özellikleri:

Kirvenin seçiminde anne, baba, dede gibi birinci dereceden yakın akrabalar seçilememektedir. Bazı bölgelerde böyle bir engel yoktur. Kirve seçilecek kişinin genel olarak “evli, askerliğini yapmış” olması ve ailenin önde gelen kişilerinden olması gerekmektedir.²⁷ Yaş sınırlaması konusunda, kirve seçilecek kişinin en azından çocuğun babasıyla arkadaşlık kurabilecek yaşta olması genel kabuldür.²⁸ Kirvenin “dürüst, terbiyeli, ahlaklı” olması gerekir. Yaşı kirveye duyulan saygı itibarıyla olgun olması gerekir.²⁹ Kirvelerin çocukları da birbirlerine kirvelik yapabilmektedir. Kirve seçiminde, kirve seçilecek olan kişinin ekonomik yönden dengi olması ya da kendisinden daha üstün olması tercih edilebilmektedir. Bazı bölgelerde de malvarlığına sahip çıksın diye, “kabadayılardan” dahi kirve yapılabildiği durumlar da olmaktadır.³⁰ Kirve seçiminin hem nüfuz yönünden hem de maddi durumu iyi olan birini kirve olarak tercih etmek, aşiret yapısının güçlü olduğu toplumsal yapılarda yaygındır. Çoğu zaman bir ziyaret de kirve olarak seçilebilmektedir. Çocuk, bir “seyyit veya rehberin” önünde sünnet ettirilmektedir.³¹

²⁶ Kudat, Ayşe, *Kirvelik Sanal Akrabalığın Dünün ve Bugünü*, Ankara: Ütopya, 2004, s.26-29.

²⁷ Kudat, Ayşe, *Kirvelik Sanal Akrabalığın Dünün ve Bugünü*, Ankara: Ütopya, 2004, s.44.

²⁸ Kudat, Ayşe, *Kirvelik Sanal Akrabalığın Dünün ve Bugünü*, Ankara: Ütopya, 2004, s.45.

²⁹ Tezcan, Mahmut, “Tasavvuri Akrabalık ve Ülkemizdeki Uygulamaları”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1992, ss.117-130, s.123.

³⁰ Kolukırık, Suat, İbrahim Halil Saraç, “Farklı Dini Gruplarda Kirvelik Geleneği: Sanal Akrabalığın Dönüşümü Üzerine Bir Araştırma”, *Journal Of World Of Turks*, 2(1), 2010, ss.217-232, s.221.

³¹ Yıldırım, Erdal, “Tunceli Alevilerinde Sünnet ve Kirvelik Geleneği Uygulamaları”, *Tunceli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(2), 2011, ss.83-99, s.91.

Araştırma bölgesinde kirveye atfedilen nitelikler arasında; "dürüst", "sevgi ve saygı sahibi", "ahlaki yönü güçlü", "namuslu", "insan gibi insan" ve "yalan söylemeyen" gibi tanımlamalar öne çıkmaktadır. Kirve seçiminde kişilik özellikleri belirleyici olmakla birlikte, sosyo-ekonomik açıdan çocuğun babasıyla kirvenin denk olması gerektiğine dair bir anlayış yaygın değildir. Katılımcıların çoğu, ekonomik ve sosyal statü açısından eşitliğin gerekli olmadığını, hatta bazı durumlarda kendilerinden daha düşük gelir düzeyine sahip bireyleri kirve olarak tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, kirvenin yaşça olgun ve toplumsal sorumluluk bilincine sahip bir kişi olması gerektiği de vurgulanmıştır.

Kirvenin özellikleri belirlenirken, bireylerin genellikle kendilerine yakın buldukları kişilerden seçtikleri görülmektedir. Üç grupta da kişiler, kendi içinde birbirinden farklı nitelikler belirtmiştir. Bu da kirvelikte kişisel tercihlerin ön planda olduğunu göstermektedir. Kişilerin seçtiği kirveler genelde yakın arkadaşları, tanıdıkları kimseler, komşuları, aile dostu, babadan kalma kirveleri, köylüleri ve akrabaları olmaktadır. Kirve seçiminde akrabalık bağı konusu, gruplar arasında farklı yaklaşımlarla değerlendirilmiştir. Sünni-Türkler kirvelik ilişkisinin akraba dışında bir kişiyle kurulması gerektiğini belirtmiş; bu tercihin gerekçesi olarak yeni bir yakınlık bağı oluşturma isteği ve evlilikle ilgili ortaya çıkabilecek muhtemel belirsizlikler gösterilmiştir. Benzer şekilde, Kürt katılımcılar da akrabalarından kirve seçilmediğini ifade etmiş ve bunu, kirvelik yeni bir akrabalık bağı kurduğu inancıyla açıklamışlardır. Alevi katılımcılar akrabadan kirve seçilebileceğini belirtmekle birlikte evlilik yasağı nedeniyle uygulamada bu durumun tercih edilememektedir. Buna rağmen, yapılan görüşmelerde bazı Alevi katılımcıların akrabalarıyla kirvelik ilişkisi kurdukları tespit edilmiştir. Bu durum, kirvelik geleneğinin uygulamasında farklı gruplar içinde ortak değerler taşımakla birlikte bireysel tercihlerle de hareket edildiği görülmektedir.

Kirvelik Kurumunun İşlevleri:

Kirve olacak kişi, çocuğun sünnet düğününün masraflarının bir kısmını ve ya tamamını karşılar. Sünnet sırasında çocuğu kucağına alır.³² Kirve, çocuğun kollarını bacakları arasından geçirerek her iki taraftan ellerinden tutar ve sünnetçinin işini kolaylaştırır.³³ Kirve, kirvesi olduğu kişinin gözünde tüm hayatı boyunca saygı görür. Buna karşılık, kirve de çocuğun sosyal hayatında onunla ilgilenir ve destek olur. Çocuğun eğitim hayatında, askerliğinde ve evliliğinde ona destek olur. Kirve bu durumda çocuğun yakın akrabaları gibi bir rol üstlenmektedir. Çocuk ile kirvesi arasındaki ilişki "baba-oğul" ilişkisi gibidir.³⁴ Hatta bazı yerlerde kirve olmadan evlenecek delikanlıya kız dahi istenemez. Yani kız isteme hakkı kirvenindir.³⁵

Kirvelik, sosyal hayatta aileler arasındaki ilişkileri pekiştirmektedir. Kan akrabalığının dışında bir nevi yeni bir akrabalığın kurulmasıyla birlikte, ailelerin sosyal ağları genişler. Sosyal ağlarının gelişmiş olması da bir nevi aileler arasında dayanışma yaratmaktadır. Bu da toplum içinde "sosyal sigorta mekanizması" olmaktadır. Sosyo-ekonomik meselelerde bireyin tek başına zorlanabileceği durumlarda, akrabalık ve kirvelik gibi sosyal ağların mevcudiyeti bu tür meselelerin çözümünde önemli bir katkı sağlamaktadır.³⁶ Kirvelik ilişkisi ağırlıklı olarak çocuğun babası ile kirve arasındaki ilişkiye dayanır. Buna bağlı olarak ailelerde de kirvelik

³² Kudat, Ayşe, *Kirvelik Sanal Akrabalığın Dünün ve Bugünü*, Ankara: Ütopya, 2004, s.62.

³³ Köksal, "Güneydoğu İllerimizde Kirvelik Geleneği", 503.

³⁴ Tezcan, Mahmut, *Kültürel Antropoloji*, Ankara: Maya Akademi Yayınları, 2008, s.84-85.

³⁵ Mustafa Aksoy, "Mutta Bir Alevi-Türkmen-Tahtacı Köyünde İnanç, Gelenek Ve Görenek", Hazırlayan; İsmail Engin-Havva Engin, *Alevilik*, (Ankara: Kitap Yayın Evi,2004), 388.

³⁶ Yıldırım, Erdal, "Tunceli Alevilerinde Sünnet ve Kirvelik Geleneği Uygulamaları", *Tunceli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(2), 2011, ss.83-99, s.95.

ilişkisi meydana getirmektedir. Kirveler birbirlerini her türlü olumsuz durumlara karşı korur ve birbirlerine destek çıkarlar.³⁷

Bazı durumlarda devlet adamlarıyla kurulan kirvelik, yöreye yeni gelen memurların yöreye kolayca ayak uydurabilmelerine, sosyal hayattaki ilişkilerin pekişmesine yardımcı olmaktadır. Bu durum, bir sosyal dayanışma örneği olarak nitelendirilebilir.³⁸ Bunun yanında yöreye göçle gelen ailelerle kirvelik yapılması yeni gelen ailelerle kaynaşmayı sağlar. Ayrıca, farklı etnik grupların bir arada bulunduğu bölgelerde kirvelik kurumu, bu grupların etkileşimlerini arttırmaktadır. Bölgeye sonradan gelen kişilerle kirvelik yapıp yapılmadığı sorusuna genel olarak kirveliliğin kişileri tanıdıktan sonra yapılabileceği cevabı alınmıştır. Yeni gelenlerin çevreye adapte olması için kirveliliğin yapılabileceği ifade edilmiştir. Ancak, katılımcılar yörelere sonradan gelen kimsenin olmadığını ve kendilerinin de böyle bir kirvelik yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Bölgede kirvelik kurumunun işlevleri doğrultusunda, sünnet düğünlerinde kirvenin sünnetçinin ücretini karşılaması yaygın bir uygulamadır; ancak bu durum zorunlu değildir. Kirve, maddi imkânı elverdiği takdirde bu tür harcamaları gönüllü olarak üstlenebilmektedir. Kirve olan kişi, yalnızca sünnet töreninde değil, düğün, yas ve benzeri sosyal olaylarda da kirvesine destek olmaktadır. Bu yönüyle kirvelik kurumu, bölgede sosyal ilişkilerin güçlenmesine katkıda bulunan önemli bir kurum olarak işlev görmektedir. Aynı zamanda, toplumsal yaşamda bireyler için bir güven ve dayanışma kaynağı niteliği taşımaktadır. Kirvelik ilişkisinde, çocuğun kirvenin kucağına verilmesi sembolik bir anlam taşımakta; kirve bu çocuğu adeta kendi evladı gibi kabul etmektedir. Bu bağ, yalnızca çocukla sınırlı kalmamakta, çocuğun ailesiyle de karşılıklı yardımlaşma ve dayanışmaya dayalı sosyal bir ilişki biçimi doğurmaktadır.

Sünnet Düğünü Ve Hediyeleşme:

Sünnet merasimi, erkek çocuğun İslami kimliğe resmen kabul edildiği sembolik bir ritüel olarak değerlendirilmektedir. Müslüman halklar arasında sünnet olmak, İslam'ın önemli şartlarından biri olarak kabul görmüş; bu nedenle bazı çevrelerde sünnetsiz bir kişinin Müslüman sayılmayacağı inancı yaygındır.³⁹ Bu bağlamda sünnet ve ona bağlı olarak gerçekleştirilen sünnet düğünü, halk arasında önemli ve kutsal bir toplumsal olay olarak görülmektedir. Sünnet olacak çocuğun babası, kirvesini belirledikten sonra, en az bir ya da iki hafta öncesinden çocuğuyla birlikte kirvesini ziyarete gider. Bu ziyaret sırasında geleneksel olarak “lokma” adı verilen yemek ya da ikramlık da beraberinde götürülür. Kirve ile birlikte sünnet günü ve merasimin detayları planlanır. Sünnet tarihinden yaklaşık on beş gün önce kirveye bilgi verilir ve düğün davetiyeleri dağıtılır. Davetiye türü, ailenin ekonomik durumuna göre değişiklik göstermektedir. Bazı aileler davetiye yerine elma, mendil, kumaş, gömlek veya çorap gibi hediyeler takdim ederken, bazıları ise matbaada bastırılmış geleneksel düğün davetiyeleri göndermektedir.⁴⁰

Sünnete bir kaç gün kala çocuğun sünnet elbisesi, yatağı çocuğun yakınları tarafından hazırlanır. Sünnetten bir gün önce çocuk “davul, zurna ve türküler eşliğinde fayton, at, otomobil veya traktörle” gezdirilir. Sünnet düğünü evde, düğün salonunda veya bahçede yapılır. Sünnet töreninden önce de bir sünnetçiyle anlaşılır. Ancak bazıları da doktor tarafından hastanelerde sünneti yapabilmektedir. Sünnet sırasında kirvesi çocuğu kucağına oturtur ve sünnetçi sünneti

³⁷ Kudat, Ayşe, *Kirvelik Sanal Akrabalığın Dünün ve Bugünü*, Ankara: Ütopya, 2004, s.63-64.

³⁸ Örnek, Sedat Veyis, *Türk Halk Bilimi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2. Basım, 2000, s.183.

³⁹ Yoloğlu, Güllü, *Türklerin Aile Merasimleri*, Atatürk Yüksek Kurumu, Ankara: Kültür Merkezi Yayını, 1999, s.139.

⁴⁰ Yıldırım, Erdal, “Tunceli Alevilerinde Sünnet ve Kirvelik Geleneği Uygulamaları”, *Tunceli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(2), 2011, ss.83-99, s.92.

gerçekleştirir. Bu sırada tekbir getirilir. Sünnetçinin işi bittikten sonra çevredekiler de “Oldu da bitti maşallah dererler”. Sünnet edildikten sonra çocuk yatağına yatırılır ve getirilen hediyeler çocuğa takılır. Bazı yörelerde de maddi durumu iyi olan aileler çocuklarını sünnet edecekleri zaman yanında yoksul veya yetim bir çocuk da sünnet edilir. Getirilen hediyeler her iki çocuğa da verilir. Sünnet sırasında ailenin maddi imkânlarına göre çeşitli eğlence ve ikramlar da verilir.⁴¹ Kirve sünnet bittikten sonra çocuğa bir takı veya herhangi bir hediye takar. Tabi bu kendi maddi durumuna göre değişir. Sünnet töreninden bir kaç gün geçtikten sonra da çocuğun ailesi kirveye karşılık olarak ziyaret gerçekleştirir ve türlü hediyeler götürürler.⁴²

Araştırma alanında sünnet düğünlerinin artık eskisi kadar yaygın olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu durum, çalışmayı yürüttüğümüz tüm gruplar için geçerlidir. Buna rağmen, sünnet düğünleri az da olsa yapılmaktadır. Sünnet düğünün genellikle ailenin bir tek erkek çocuğu varsa yapılmaktadır. Geçmiş yıllarda yapılan sünnet düğünleri ise düğünle, defle, ilahiyle ve ya mevlitle yapıldığı belirtilmiştir. Düğünlerde gösteriş amaçlı silahlar sıkıldığı, bazen sünnet düğünlerinin yedi sekiz gün sürdüğü belirtilmiştir

Sünnet sırasında kirvenin görevi, çocuğun sünnet edilmesi esnasında çocuğu kucağına almak ve sünnet yapılmasında yardımcı olmaktır. Kirve o esnada çocuğun ağzına şeker koyar ve çocuğun ağlamasını engellemeye çalışır. Sünni-Kürt ve Sünni- Türk kesim eskiden sünnetçi olmadığını, sünnet işinin *Berberler* olarak tanınan kişiler tarafından yapıldığını belirtmişlerdir. Sünnetçinin masraflarını tüm gruplarda kirve karşılamaktadır; ancak bunun şartı maddi durumunun iyi olmasıdır. Önceleri para verilmemekte, bunun yerine sünnetçiye bir tavuk kesilmekte veya çorap, havlu gibi hediyeler verilmektedir. Sünnet düğününde misafirlere de davetiye gönderilmektedir. Bunlar bir zarfın içinde götürülüp dağıtılmaktadır. Buna bölgede “xelat” denilmektedir. Xelat yapılması, sünnetin takı ve ya hediye olarak yapılacağı anlamına gelmektedir. Sünnet bittikten sonra hazırlanan yemekler yenmektedir. Daha sonra “şabaş” yapılır. Şabaş, bölgede düğünden sonra yapılan takı merasimine verilen addır. Burada genel olarak sünnet törenine iştirak eden kirve ve misafirlere çocuğa altın takarlar. Şabaşta kirve başa oturur. Burada kimin ne taktığı not alınır ve karşılıklı olarak, daha sonrada sünnet sahibi de o kişiye aldığı hediye neyse aynısını alır. Şabaştaki hediyeleşme karşılıklıdır. Burada en büyük, en pahalı hediye kirve takar. Ancak bunun için kirvenin maddi durumunun iyi olması gerekmektedir. Aksi takdirde, bir mecburiyet olmadığı, ne kadar alabiliyorsa o kadar takacağı belirtilmiştir. Sünni-Türk kesimde, eğer kirvenin durumu iyi değilse, kirvenin mahcup duruma düşmemesi için, herkes kirvenin verdiği hediye daha azını vermektedir. Burada verilen hediye genel olarak para veya altındır. Sünnet düğünün masraflarını da kirve, eğer maddi durumu iyiye, karşılayabilmektedir. Ancak genel olarak masraflar, sünnet olacak çocuğun babası tarafından karşılanmaktadır.

Sünnet düğünü bittikten dört ya da beş gün sonra, kirve hediyelerini alıp çocuğu görmeye gider ve o zaman hediyelerini verir. Sünnet olan çocuk tarafı da belli bir süre sonra hediyelerini alarak kirveyi ziyarete gelir. Ancak kirveye, kirvelik davetiyesi gönderilirken de hediye alınmaktadır. Davetiyeyle hediye alınmışsa, kirveye tekrar hediye alınmamaktadır. Kirve tüm aile bireylerine de hediyeler almaktadır. Tabi burada aranan şart, kirvenin maddi durumunun bu hediyeleri alabilecek seviyede olmasıdır. Çocuğun babası da kirvenin tüm ailesine hediyeler almaktadır. Genel olarak alınan hediyelere baktığımızda; elbise, poşu, etek, eşarp, şapka, sako, şalvar, altın, saat, yelek, ceket, palto, takım elbise, ayakkabı gibi hediyelerdir. Eskiden, eğer kirvenin maddi durumu yeterli ise, çocuğun sünnet elbisesini de

⁴¹Eriş, Metin, *Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 21.Yüzyılın Eşiğinde Örf ve Adetlerimiz(Türk Töresi)*, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1997, s.43-44.

⁴² Kudat, Ayşe, *Kirvelik Sanal Akrabalığın Dünün ve Bugünü*, Ankara: Ütopya, 2004, s.65-66.

alabilmektedir. Hediyeleşmenin amacı ise genel olarak sevgi, saygı, kirvelik bağının daha kuvvetli olmasını sağlamak, sıcak ilişkiler kurmak olarak gösterilmiştir.

Sosyal İlişkiler Açısından Kirvelik Geleneği:

Kirvelik geleneği, sosyal açıdan ailelerin ve bireylerin bir birbirleri ile karşılıklı olarak oluşturdukları yakın ve samimi ilişkiler dolayısıyla sosyolojik olarak önemli bir ilişkiler ağı ortaya çıkarmıştır. Bu gelenek, toplumsal öğeleri birbirine bağlayan bir kurum niteliği taşımaktadır; toplumsal ağı oluşturan kişileri, aileleri, kabileleri ve benzer sosyal grupları birleştiren bir nevi akrabalık ilişkisi oluşturmuştur.⁴³ Kirvelik ilişkisi sayesinde aileler arasındaki sosyal bağ kuvvetlenir, aileler arasında yardımlaşma ve dayanışma ortaya çıkar; bu da birliktelikten doğan toplumsal bir güç oluşturur.⁴⁴ Kirve, sadece çocuğun değil, tüm ailenin birinci derecede sözü dinlenir, hatırı sayılır akrabası olur. “Sünnet birkaç günlük bir olaydır, fakat kirvelik ömür boyu süren bir ilişkidir.”⁴⁵ Bölgede Alevi-Türklerde kirvelik yaptırımları itibari ile musâhiplikte benzetilmektedir. Tek fark, kirvelikte “ikrar” yani yeminin olmamasıdır.

K.2; *Musâhiplikte yemin var; musâhiplik dini bir şey, Peygamberlikten kalma Peygamber’imiz Hz. Ali ile musâhip olmuş. Kirveliğe benzer, ama kirvelikte yemin olayı yoktur. Benim musâhip’im benim kirvemde aynı zamanda.*

Bunun yanında, kirvelik ilişkisi farklı dil, din ve etnik grupların bulundukları bölgelerde bu grupların kaynaşmasını sağlaması, kirvelik’in sosyal ilişkiler açısından önemini ortaya koymaktadır.⁴⁶ Kirvelik, kabileler arası dostluk ve barışın sürekli kılınmasında rol oynamış, toplum içinde karşılıklı dayanışma ve saygının sağlanmasında da yararlanılmıştır. Aile ya da kabileler arasındaki düşmanlıklara son vermek, barış ve dostluğu sürekli kılmak amacıyla da kirvelik tesis edilir. Bu açıdan, kirvelik geleneği toplumsal barışın sürdürülmesinde katkıda bulunmaktadır. Genel olarak, kirvelik ilişkisinin kurulmasıyla taraflar uzlaştırılıp, kirvelik bağıyla birbirine bağlandıktan sonra düşmanlık ve kan davaları son bulur. Bu yönüyle, kirvelik barış akdinin kutsal bir güvencesi rolüne de üstlenmektedir.⁴⁷

Araştırma bölgesinde kirvelik kurumunun, doğrudan kan davalarını sona erdirmeye yönelik bir işlev üstlenmediği görülmektedir. Ancak, dargın olan kişiler arasında arabuluculuk yapma bağlamında kirvelik önemli bir sosyal rol oynamaktadır. Özellikle, taraflardan birinin kirvesi barışma çağrısında bulunduğu, bu çağrıya duyulan saygı nedeniyle taraflar uzlaşmaya daha açık hale gelmektedir. Bu yönüyle, kirvelik doğrudan bir uzlaştırma kurumu olmasa da, sosyal ilişkilerde güven ve saygıya dayalı bir kurum olarak toplumsal barışın sağlanmasında dolaylı bir rol üstlenmektedir.

K.11; *İki kişi arasında dargınlık olursa, daha iyi olması için yeni bir ilişki kurmak için kirve, dargınlığı gidermek için çalışır. Çünkü kirve olanın itibarı yüksektir. Ama düşman olanlar arasında kirvelik yapılmaz, arada kötü bir şey vardır. Birbirlerine kirvelik yapamazlar. Ancak kirveler barıştırabilir. K.1; Kirvelik, barışta yapılır. Barıştığı zaman yapılır; daha yakın olmak için. Birbirine düşman olanların barıştırmak için yapıldığını görmedim. Ama yapılabilir. K.2; Arası bozuk olanlara kirve önder olur, yardımcı olur. Benim birisiyle aram bozuksa, kirvem gelip bununla barış derse, ben onu kırmam*

⁴³ Kudat, Ayşe, *Kirvelik Sanal Akrabalığın Dünün ve Bugünü*, Ankara: Ütopya, 2004, s.14.

⁴⁴ Köksal, “Güneydoğu İllerimizde Kirvelik Geleneği”, 504.

⁴⁵ Köksal, “Güneydoğu İllerimizde Kirvelik Geleneği”, 498.

⁴⁶ Beşikçi, İsmail, *Doğu Anadolu’nun Düzeni: Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller*, İstanbul: E Yayınları, 2. Basım, 1970, s.375.

⁴⁷ Aksoy, Mustafa, *Kültür Sosyolojisi Açısından Doğu Anadolu*, İstanbul: Tarih Ve İslam Araştırma Vakfı Yayınları, 1996, s.153.

Bölgede kirvelik geleneğinin sosyal ilişkilerde belirleyici olduğu, ancak eskiye göre yaygın olmadı görülmektedir. Sosyal ilişkiler açısından kirveliliğin, sevgi ve saygı kavramları etrafında birleştiği görülmektedir. Kirvelik kurumunun etkinliği devam etmektedir. Ancak bu etkinlikte, eskiye oranla bir azalma olduğu genel görüştür.

K.10; *Şimdi kirvem, herhangi bir şey oluyor beni çağırıyor, davet etmiyor. Askerimiz olur, hastamız olur, hiç gelmez. İşte zaman kötü olmuş; eskiden tek bir ev gibiydik. Kirvem çok iyiydi, çok namusluydu; kadınlar namusluydu, erkek gibiydi. Erkek gibi olsun, namuslu olsun, beni dövsün. Mesela, bizim köyde birisi köyün yarısının kirvesi, ama insanlık birbirinden uzak duruyor artık. Mesela, aklıma geliyor; kirvemizin kızı nişanlanmıştı, o zaman küçüktüm geldi beni götürdü; diğer kızı evlendi, geldi yine bizi götürdü. Ama şimdi insanın kıymeti kalmamış. Kardeşlerim bile öyle olmuşlar.*

Bölgede, kirve başları sıkıştığında, hastalık, yas ve düğün gibi önemli gün ve olaylarda aranan ilk kişi olmaktadır. Herhangi bir şey lazım olduğunda ilk akla gelen kirvedir. Kirvenin fikri alınmaktadır. Günlük hayatta kirve ile ilişkiler sürmekte ve belirleyici olmaktadır. Çocuğun askere gitmesi ve evlilik gibi önemli günlerde, kirve ailenin yanında olmakta ve üzerine düşeni yapmaktadır. Kirvelik, bu açıdan kardeş, akraba veya komşu gibi, gösterilmektedir. Ancak kirveliliğin sosyal ilişkilerde etkinliğinin azaldığı ve menfaat ilişkisine dönüştüğü de belirtilmektedir.

Bölgedeki Alevi-Türklerde, sosyal ilişkiler ve toplumsal dayanışma açısından kirvelik ilişkisi belirleyicidir. Kirvenin sözü kırılmamakta, birbirlerine danışılmakta, bu ilişki sevgi ve saygı çerçevesinde devam etmektedir. Kirve, düğünde ve yasta kirvesinin yanında olmakta ve bu zamanlarda maddi ve manevi olarak yardımcı olmaktadır. Ancak kirvelik, sosyal hayatta belirleyici olma konumunun eskiye oranla yitirmiştir. Bunun sonucunda kirveler arasındaki görüşmeler ve ilişkiler azalmış durumdadır. Bunun nedeni, teknolojinin gelişmesi sonucu ulaşımın kolaylaşması bu sebeple de kirvelerin birlikte olma süresinin kısalması olarak gösterilmiştir.

Sünni-Türk kesimde toplumsal dayanışma ve ilişkiler açısından kirvelik kurumu belirleyicidir. Kirveler maddi ve manevi açıdan birbirlerine destek çıkmakta ve sosyal hayatta birbirlerine öncelik vermektedirler. Ayrım yapılmamakta ve ekonomik yönden birbirlerine destek olmaktadır. Ancak diğer gruplarda olduğu gibi, Sünni-Türk kesimde sosyal ilişkiler açısından kirveliliğin etkisi eskiye oranla azalmıştır.

Kirvelik Ve Yasaklar:

Sünnet sırasında çocuğu kucağında tutan kirvenin üzerine damlayan kan, toplumsal bellekte manevi bir anlam taşımaktadır. Bu ritüel aracılığıyla çocuk ile kirve arasında, hısımlık ilişkisine benzer sembolik bir bağ oluşur. Bu nedenle, kirve çocukları ile sünnet edilen çocuğun ailesi arasında evlilik bağı kurulmaz; çünkü bu kişiler artık toplumsal olarak “kardeş” kabul edilirler.⁴⁸ Kudat’a göre kirve olan aileler bir birleriyle evlilik yapmamaktadır. Ancak bunun bölgelere göre farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Bazı bölgelerde de kirve olan ailelerin bir birleriyle evlenebileceklerini söylemelerine rağmen yapılan evliliklerin pek fazla olmadığı görülmüştür. Evlilik yapılması takdirde çarpılacakları, doğan çocukların engelli olacaklarına inanmaktadır. Bu evlilik yasağı Şer’i hükümler bakımından bir sakıncası olmamasına rağmen törelere aykırı olduğu kabul edildiği için yasaklanmıştır.⁴⁹

K.9; *Kadınları birbirine düşmez diyorlar; bacı kardeş oluyorlar. Kan oluyor arada; onun için olmaz. K.10;* *Kız alınıp verilebilir, benim ailemde böyle bir şey olmadı, ama süt emme olayı meydana olmadığı için olabilir. K.11;* *Kültüre mahsus olarak sakıncası olabilir. Ama*

⁴⁸ Tezcan, Mahmut, *Kültürel Antropoloji*, Ankara: Maya Akademi Yayınları, 2008, s.85.

⁴⁹ Kudat, Ayşe, *Kirvelik Sanal Akrabalığın Dünün ve Bugünü*, Ankara: Ütopya, 2004, s.56.

dinen bir sakıncası yoktur. Biz kız alıp verebiliriz; bunun dinen bir sakıncası yoktur. Biz kirvemizin kızını istedik, ama onlar istemedi, sevmedi kızlarını vermediler. Kirvesi olduğum kişinin kızını kardeşime(kız kardeşinin oğluna) istedim; olmadı, biz de kötü görmedik. Toplum olarak bizde bir sakıncası yoktur. K.12; Kirve, kirvesinin kızını sevmez; kirve kirvesiyle kız alıp veremez. Ama verirsen de verirsin, alırsan da alırsın. K.8; Yok kız alıp verilmezdi. Ama şimdi veriliyor. Ben alıp vermedim. Kirvemle almasına da karşıyım; ailesi hala daha sağ ben onlara hep kirve diyorum. Benim bildiğim kirve kardeşdir derler. Kız alıp verilmez derler.

K.6; *Biz daha önce babamdan kalan kirvelerden kız alıp vermedik. Ama bence düşerse alınır. Şimdi bunun dinimizce bir zararı yok, bence de bir sakıncası yok. K.4; Yetişmiş oğlumuzla kızlarımızı birbirilerine vermeyiz. Ama kader ise de oluyor, kız alıp verende var. K.7; Kirve olunan çocuğa kız verilmez. Diğerlerine verilebilir.*

K.2; *Kardeşinin çocuğunu alırsın, ama kirveni çocuğunu alamazsın; kendi çocuğunu da vermezsin. Zaten kirve seçtiğinde bunları bilinçli yapıyorsun. Kirvemın çocuğunu oğluma alırsam, beni bir daha o cemin içine sokmazlar, ibadete koymazlar. Verdiğin sözden dönmüş oluyorsun. Çocukların ne kadar birbirilerini severlerse sevsinler, evlendiremezsin. Uzak olursa olur ama. Önlemini alıyorsun, yarın öbür gün başının ağrımasını diye. Kardeş kardeşle kirve olmuyor, o yüzden. Kirvem benim namus ortağım sayılır. Kirve demek kardeş demek; kirve demek kirvenin avradı (eş) senin bacın demek. Senin de avradın onun bacası demek; çocuğu çocuğundur. Bunlar kardeş sayılır. K.3; Olmaz. Yok, kız alıp veremezsin. Torunların da devam ettirir; kız alıp veremez hayat sonuna kadar devam eder. Kirvemın kardeşinin kızını alamam, bacasının kızını alamam, oğlunun kızını alamam, kızının kızını alamam. Çünkü Peygamber rızıkına o çocuğun kanı eteğine dökülüyor. Buradaki Alevilerde kız alınıp verme olmaz. Bu günah. Köyde evlilik için sıkıntı yaşamamak için akrabayla kirve olamıyoruz. Ben onun için gittim başka köyle yaptım. Alırsan yazık günah, o zaman kirvelik biter. Evlilik yapacağımız zaman araştırıyoruz, kirveligimiz var mı diye. Bir asır geçmesi gerekir kız alıp verebilmek için. Çocuğun anne tarafıyla kız alınıp verilebilir. Kirvelikten evvel bir evlik varsa, onun bir zararı yok ne zararı olacak. Akraba olmuşsan akrabasın; kirvelik yeni bir akrabalık oluyor işte. K.1; Hayır, kız alıp veremezsin. Kız alıp veremeden dolayı bazen kendi çevremizden seçmemiz sıkıntı olabiliyor. Ama mesela birisine de ben senle kız alıp vereceğim kirve olmayalım da diyebiliyorlar. Anlaşmaya bağlı; ben kendim böyle bir şey yapmadım ama. Kirvenin kardeşinin kızını alamazsın, çünkü o da söylüyor kirve diyor ne diyeceksin ona akrabalarıyla evlilik olmuyor işte; torunu nu da almazsın. O da kirve diyor sana. Büyükler nasılsa, küçüklerde devam ettiriyor.*

Bölgede, kirveler arasında evlilik ilişkisi, gruplara göre ve aynı grup içinde farklı köylere ve kişilere göre değişmektedir. Alevi-Türk köylerinde kirveler arasında evlilik yoktur; bu yasaktır ve bölgede yapılmamıştır. Eğer kız alınıp verilirse, toplum tarafından kabul edilmemekte; günah olarak görülmektedir. Sünni-Kürtlerde kirveler arasında evlilik yasağı bulunmakla birlikte, dinen bir sakıncası olmaması nedeniyle evlilik yapılabilmektedir. Ancak katılımcılar kirveleriyle evlilik yapmamıştır. Sünni-Türklerde evlilik yasağının sınırları, kirvenin kucağına verilen çocuk hariç, diğer aile bireyleriyle evlilik yapılabilmektedir. Alevi-Türker'de ise bu durum daha geniş bir yapıya sahiptir. Süre olarak da bir asrın geçmesi şartı belirtilmiştir. Bölgede kirveler arasında evlilik yapılmamasının sebebi, sünnet sırasında çocuktan akan kanın, kirve ile çocuk arasında manevi bir bağ kurmasıdır. Ayrıca, kirve çocuklarının kardeş oldukları ve dolayısıyla ailelerin birbirileriyle yakın bir ilişki içinde olması, kirveler arasında evlilik yasağına neden olmaktadır. Alevi-Türker'de, kirveleriyle evlenilmemesi için kız alıp vereceği aile araştırılmakta, evlilik için kirvelik ilişkisinin olmamasına dikkat edilmektedir. Bazen, kirveler arasındaki evlilik yasağından dolayı, bölgede aynı köyden ya da akrabadan kirve seçilmesi durumunda, daha sonra evlilik ilişkisi kurulmasında sıkıntılar yaşanabilmektedir. Ancak, kirvelik bağı kurulmadan önce herhangi bir

evlilik ilişkisi varsa, bu sorun oluşturmamaktadır. Alevi-Türk kesiminde, kirvelik yasağındaki sınırlar, çocuğun babasından gelen akrabalık bağı olup; anne tarafından gelen akrabalık bağı bu kapsama alınmaktadır. Kirveler arasında evlilik yasağı, Alevi-Türker’de, Sünni-Kürt ve Sünni-Türklerle göre daha etkindir. Genel olarak, evlilik yasağının kirveler arsında eskiye nazaran azalmakla birlikte, yine de etkin bir konumdadır. Bu değişimin sebebi, ise toplumsal alanda meydana gelen genel değişimler olarak görülmektedir.

Kirvelik bağı, taraflar arasında kan akrabalığına benzer bir akrabalık ilişkisi doğurur. Bu sembolik akrabalık, kirve olan aileler arasında güçlü bir yardımlaşma ve dayanışma kültürünün gelişmesini sağlar.⁵⁰ Ancak, kurulan bu akrabalık bir taraftan da bazı engeller ortaya çıkarmaktadır.

K.9; *Akrabalar birbirine kirve olmaz. K.8; Benim kirvem köylümdür. Akrabanı da seçebilirsin, dostunu da seçebilirsin; sevdiğim adamı seçerim. K.12; Genelde yabancılardan seçilir; akrabadan seçmiyorlar. Akraba zaten akrabadır. Şimdi bizde akraba evliliği olduğu için kirvelik girerse araya evlilik olmaz. Onun içinde genelde yabancı seçiliyor. K.10; Benim bildiğim, akrabasını kirve yapan yoktur. Yabancıdan oluyor devamlı. Burada akrabasını kirve yapanı görmedim; yani hep yabancı.*

K.1; *Kirveliği istediğin kişi ile yapabilirsin. Hz. Peygamber dedesini seçti; fark etmez, yani burada da yapıyor. Benim kirvem akrabam değil, köylüm. Akrabadan kirve seçilir, neden seçilmesin? O zaman akrabamla daha yakınlaştım. K.3; Akrabadan kirve olur ama kız alıp veremezsin. Kız alıp verebilmek için zaten akrabayla kirvelik yapılmaz. Benim kirvem akrabam değil. Akrabayla kirvelik yapmamak, kız alıp verebilmek içindir. Ben onun için gittim başka köyle yaptım, bu günah. K.2; Akrabadan kirve seçilir, bir sakıncası yok. Akrabanla kız alış veriş yaparsın ama kirven ile kız alış veriş yapamazsın. Ben akrabamdan seçtim kirvemi; amcamın oğlu.*

K.5; *Akrabadan seçmiyoruz kirveyi; kirve akrabadan da ötedir. K.6; Benim için önemli değil, akrabadan da seçilebilir. Ama genelde yabancı seçsen daha farklı olur; dostluk olur. Ama benim kirvem akrabam. K.4; Çocuğun annesi, babası, kardeşi kucağına alamaz; Sünnet sırasında korkabilirler. Bu yüzden bunların kucağına verilmez. Şimdi akrabadan seçsen de, yabancından seçsen de akraba oluyorsun onunla. Akrabasıyla kız alıp verdiği için gidip akrabasından seçmiyor. K.7; Kirve akrabadan seçilmiyor burada.*

Kirvelik seçiminde akrabanın kirve olarak seçilip seçilmediği ile ilgili sorduğumuz soruda nedensel olarak çıkan sonuç: Bölgedeki Alevi-Türklerde akrabadan kirve seçilebileceği, bunun herhangi bir sakıncası olmadığı, hatta daha da yakınlaşma kurmak amacıyla da akrabadan kirve seçilebileceğidir. Nitekim görüşmelerde Hz. Muhammed’in kirvesinin dedesi olduğu belirtilerek, akrabadan kirve seçmenin bir sakıncası olmadığı belirtilmiştir. Ancak eğer akraba ile kirvelik yapılır ise kız alıp verilmemekte, yani evlilik ilişkisi olmamaktadır. Akrabasından kirve seçmeyenler de evlilik ilişkisine engel olacağından genellikle akrabadan kirve seçmemektedirler. Sünni-Kürtler genel olarak kirveyi akrabadan seçmedikleri görülmüştür. Bu durum akrabalık dışında yeni bir bağ kurmak ve sünnet sırasında çocuktan akan kanın manevi bir bağ oluşturmaya bağlanmaktadır. Aynı şekilde, evlilik olayının olamayacağından dolayı da akrabadan kirve seçilmemektedir. Sünni-Türkler’de ise akrabadan da kirve seçilebilmektedir. Görüştüğümüz kişilerden biri, kirvesinin akrabası olduğunu belirtmiştir. Ancak yine Sünni-Türker’de de evlilik ilişkisi göz önünde bulundurularak akrabadan kirve seçilmemektedir. Alevi-Türkler ve Sünni-Türklerde kirvenin akrabadan da seçilebileceği, ancak daha sonra evlilik ilişkisi olabileceği için çekimser davranılmaktadırlar.

⁵⁰ Kır, İbrahim, “Barak Aşireti”, *Elazığ Fırat Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 2003, ss.219-240, s.230.

Sünni-Kürtlerde genel olarak akrabadan kirve seçilmemektedir; görüştüğümüz kişilerden akrabasıyla kirvelik yapan bulunmamaktadır. Akrabadan kirve seçilmemesinin bir diğer nedeni de bölgede yaygın olan akraba evleklileridir. Bunun nedeni ise kirvelik ilişkisi kurulduğunda evlilik yapılamamasıdır.

Bölgede kadınlar kirve olarak seçilmemektedir. Bunun nedeni kadının “*eksik*” olduğu, kirveliliğin erkeğe özgü bir durum olduğu gösterilmiştir. Nitekim görüştüğümüz Sünni-Kürt bir kadın, kadından kirve olamamasının sebebini kadının erkek olamamasına bağlamıştır. Ancak, kirveliliğin kişiyle sınırlı olmayıp aileyi kapsaması nedeniyle, kadın da bu doğrultuda kirve olmaktadır. Sünnetle birlikte gelen bir diğer gelenek ise, Sünni-Kürtlerde erkek bulunmayan bir ailede, sünnet sırasında o aileden bir kadın çağırılarak eteğinden bir parça kesilmekte ve artık o kadın hayvan kesebilmektedir. Bir nevi, erkek olmayan ailede erkek görevi görmektedir.

Kirve seçiminde kadının etkinliğine baktığımızda, Sünni-Türk kesiminden kadınlara danışılmamaktadır. Genel olarak aile reisi kirveyi seçmektedir. Sünni-Kürtlerde kirve seçim sürecinde kadınlara da danışılmakta ve kimin kirve seçileceğine birlikte karar verilmektedir. Alevi-Türklerde görüşme yaptığımız üç kişiden birisi eşine danıştığını belirtmiş, hatta kirve seçiminde eşinin kirvesinin eşiyle olan ilişkiden dolayı kirve olmuşlardır. Diğer iki kişi ise, tek başına karar verdiklerini ve kirvelik seçiminde kadının herhangi bir etkinliğinin olmadığını belirtmişleridir. Kirve seçiminde ailedeki kadınlara danışılmakla birlikte, yine son söz aile reisine yani babaya kalmaktadır.

Farklı Sosyal Gruplar Arasında Kirvelik İlişkisi:

Kirvelik geleneği, farklı gruplar arasında sosyal bir ilişki meydana getirmektedir. Farklı din, dil ve etnik yapıları ve aileleri birbirleriyle ilişki kurmalarını sağlayarak bir anlamda bütünleştirici bir rol oynamaktadır.⁵¹

Çalışmayı yürüttüğümüz Yavuzeli ilçesinde farklı etnik ve inançsal yapılar bulunmaktadır. Bu grupların bir arada olması, birbirileri ile olan sosyal ilişkilerini de etkilemektedir. Kirvelik geleneği de bu sosyal ilişkileri etkilemekle birlikte, bu sosyal ilişkilerden de etkilenmiştir. Bölgedeki Sünni-Kürtler genel olarak Alevi-Türkler ile kirvelik yapmamaktadırlar. Bunun nedenini ise inanç farklılıkları olarak göstermekte ve kendilerinden farklı olduklarını söylemektedirler. Diğer taraftan, Sünni- Kürtler bölgedeki Sünni-Türkler ve diğer Sünni-Kürt köyler ile kirvelik yaptıklarını belirtse de, görüştüğümüz kişilerin kirveleri genel olarak kendi köylerindendir.

Sünni-Türkler bölgedeki Alevi-Türkler ile kirvelik yapmamaktadırlar. Kendi içlerinde kirvelik yapmakla birlikte bölgedeki Sünni-Kürt'ler ile de kirvelik yapmaktadırlar. Bölgedeki Alevi-Türkler kirvelik seçiminde herhangi bir ayrımın söz konusu olmadığını ve bölgedeki Sünni-Türk ve Sünni-Kürtler ile kirvelik yapabileceklerini belirtmişlerdir. Nitekim görüştüğümüz kişilerden birsinin kirvesi bölgedeki bir Sünni-Kürttür. Ancak genel olarak Alevi-Türk köyler kendi köylüleri ile kirvelik yapmakla birlikte aynı inanç grubunda oldukları diğer köylerle de kirvelik yapmaktadırlar. Bunun sebebini ise evlilik ilişkisinin olma ihtimalidir.

Sonuç olarak, çalışmayı yürüttüğümüz bölgede kirvelik seçiminde dış gruplar pek fazla tercih edilmemektedir. Ancak seçildiği takdirde, inanç bakımından aynı olan kişilerden veya gruplardan kirve seçilmektedir.

Günümüzde Kirvelik Geleneği

Toplumsal yapıda meydana gelen sosyal, ekonomik, politik değişimler, toplumsal yapıdaki sosyal kurumlarda da, değişimi birlikte getirmektedir. Bu değişim, tamamen sosyal

⁵¹ Özer, Ahmet, *Doğu'da Aşiret Düzeni ve Brukanlar*, Ankara: Elips Yayıncılık, 2003, s.137.

kurumları ortadan kaldırmak yerine, bir değişim ve gelişim sürecine itmiştir.⁵²Kirveligi de bu süreçteki sosyal kurumlardan sayabiliriz.

Bölgede kirvelik kurumu bir değişim yaşamıştır. Kirveligin işlevinde ve geleneğin takip edilmesinde eskiye oranla bir azalma olmuştur. Buna rağmen, bütün sosyal gruplar da kirvelik geleneğinin etkisi halen devam etmektedir.

Katılımcılar genel olarak, kirvelik ilişkisi kurup devam ettirmektir. Bazıları da kirvelik ilişkisi kurmamış, dedelerinden ya da babalarından kalan kirvelik ilişkisini devam ettirmektedir. Tüm gruplarda kirvelik geleneğin işlevi azalmıştır. Sünni-Kürt ve Alevi-Türkler, Sünni-Türklerle nazaran kirvelik ilişkisini daha yoğun yaşamakta ve devam ettirmektedirler. Meydana gelen değişim sadece kirvelik geleneğiyle sınırlı değildir. Genel görüş, toplumsal kurumların ve geleneklerin değişmesiyle kirvelik geleneğinin de değişim yaşadığıdır. Toplumsal değişim sonucunda meydana gelen ahlaki ve sosyal ilişkilerdeki değişimler toplumun kirvelige bakış açısını da değiştirmiştir.

Bölgede Kirvelik geleneğinde meydana gelen değişmelerin sebeplerini şöyle sıralanabilir:

* Sünnetçilerin yaygınlaşması, sünnetçiye daha çabuk ulaşabiliyor olması, sünneti basit bir olay haline getirmiştir.

* Hastanelerin açılması ve yaygınlaşması ile sünnetin hastane ortamına taşınması.

* Hastanelerde doğan çocukların kısa süre sonra sünnet ettirilmesi.

* Ulaşım imkânlarının kolaylaşmasıyla hızlı bir şekilde şehre ya da hastaneye gidilip sünnetin yapılabilmesidir.

* Yeni neslin değişmesi, sosyal ilişkilerin zayıflaması, buna bağlı olarak geleneğe duyulan saygının ve bağlılığın azalması.

* Toplumda meydana gelen değişimler sonucunda yardımlaşma ilişkisinin ve isteğinin ortadan kalkması.

* Kentleşme ve kent hayatının getirdiği zorunluklar sonucunda sosyal ilişkilerde meydana gelen değişimler.

* Değişen koşullar nedeniyle kirvelik kurumunun gereklerini yerine getirilemeyeceğinin düşünülmesi. Örneğin, görüştüğümüz kişilerden **K.2** bu durumu şöyle ifade etmiştir: *Mesela adam çocuğuna laf geçiremezse, yani korkuyor adam: ben bugün bununla kirve oldum ama yarın bir gün benim çocuğum illa kızını isterse ne edeceğim? Karşı gelmeler oluyor işte. Kirvelik yapmak istemiyor.*

* Sünnet merasimleri ekonomik şartların zorlaşması nedeniyle artık yapılamamaktadır.

* Modernleşme ve küreselleşme sonucunda geleneklere duyulan ilginin azalması.

Katılımcıların değinmiş olduğu bir diğer konu, gençlerin ve yeni neslin kirvelige bakışıdır. Genel olarak gençler kirveligi bilmekte ancak ilgi duymamaktadırlar. Kirvelik ilişkisini az da olsa devam ettirmektedirler. Gençlerin kirvelige olan ilgisinin azalmasının sebebi, değişen yaşam biçimi ve toplumsal koşullar olarak gösterilmiştir. Bölgede kirvelik geleneği etkinliği azalmakla birlikte devam etmektedir. Toplumsal ilişkiler için önemini korumakta, ancak işlevi de azalmaktadır. Eski merasim ve gelenekler tamamen devam ettirilmese de kirvelik ilişkisi hâlâ devam etmektedir. Bölgede kirvelik geleneğinin fonksiyonunda azalmanın başlaması, ortalama kırk yıl öncesine dayandırılmaktadır.

⁵² Kudat, Ayşe, *Kirvelik Sanal Akrabalığın Dünün ve Bugünü*, Ankara: Ütopya, 2004, s.219.

Sonuç:

Kirvelik geleneği kapsamında yaptığımız çalışmada, toplumsal ilişkiler üzerinde kirvelik geleneğinin etkinliğini, işleyiş ve işlevini tespit etmeye çalıştık. Bölgedeki kirvelik geleneğinin diğer bölgelerle uygulanış ve işleyiş bakımından benzerlik gösterdiği, ancak kendine has özelliklerinin de bulunduğu görülmektedir.

Her ne kadar kirvelik geleneği geçmiş yıllara kıyasla etkisini yitirmiş olsa da, bölge halkı nezdinde hâlâ önemli bir işleve sahiptir. Bölgedeki hemen herkesin, doğrudan ya da dolaylı olarak kirvelik geleneği ile bir bağı bulunmaktadır. Ancak modernleşme süreciyle birlikte, geleneklerin işlevini kaybetmeye başlaması, kirvelik kurumunun da eski işlevselliğini yitirmesine neden olmuştur. Bu geleneğin zayıflamasında en belirleyici etkenler ise sosyo-ekonomik faktörler olarak öne çıkmaktadır.

Meydana gelen toplumsal değişim, hiç kuşkusuz gelenekleri de etkilemiş ve bu değişim, toplumsal ilişkilere doğrudan yansımıştır. Ancak bu durum, kirvelik kurumunun tamamen ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir. Anadolu'nun birçok yerinde olduğu gibi, çalışmanın yürütüldüğü bölgede de kirvelik geleneğinin, etkinliğinde bir azalma görülse de varlığını sürdürmektedir. Sosyal yaşamda kirvelik, kurulacak ilişkileri şekillendirmekte ve ahlaki davranışları düzenleyici bir işlev üstlenmektedir.

Kirvelik kurumu zamanla kendi içinde belirli kurallar geliştirmiştir. Ancak bu kuralların toplumsal alanda her zaman uygulanamaması, bazı durumlarda çeşitli sorunlara yol açabilmektedir. Kirvelik ilişkisi kimi zaman sosyal ilişkileri kolaylaştıran bir yardımlaşma ve dayanışma zemini oluştururken, kimi zaman da sosyal yapının işleyişinde sınırlayıcı ya da karmaşıkları etkiler doğurabilmektedir. Toplumsal değişimin bir sonucu olarak geleneklerden uzaklaşılması, bireylerin ihtiyaç ve beklentilerinde de dönüşümlere neden olmuştur. Bu bağlamda, kirvelik geleneğinin bazı yönlerinin günümüz sosyal yapılarıyla örtüşmediği görülmektedir. Sünnet uygulamasında meydana gelen değişim, dolayısıyla kirvelik geleneğinde yansımıştır. Tıbbi olanakların artması sünnetin kolay ve ağrısız yapılması, sünnet törenlerinde uygulanan birçok geleneği ortadan kaldırmıştır. Bu açıdan kirvelige olan ilgiyi de azaltmıştır. Ayrıca teknolojik gelişmelerin artması ve ekonominin toplumsal ilişkilerde belirleyici olması kirvelik geleneğine de yansımıştır.

Bölgede farklı etnik ve inanç grupları bir arada yaşamaktadır. Kirvelik geleneği, bazı durumlarda bu gruplar arasındaki ilişkileri şekillendirmede etkili olmuşsa da, çoğunlukla bu ilişkilerden etkilenecek biçimlenmiştir. Genel olarak kültürel bir kurum olarak görülen kirvelik, yer yer inançsal sınırlarla da örtüşmektedir. Örneğin, Sünni-Türkler ve Sünni-Kürtler kendi aralarında kirvelik bağı kurarken, Alevi-Türklerle bu tür ilişkilerin nadiren kurulması, gelenek üzerinde inanç temelli bir seçiciliğin etkili olduğunu göstermektedir. Bölgedeki genel sosyal ilişkiler, kirvelik kurumunu doğrudan etkilemiş; bu çerçevede gelenekle birlikte sürdürülen pek çok alışkanlık zamanla zayıflamaya başlamıştır. Ancak buna rağmen kirvelik uygulaması hâlâ devam etmekte, özellikle Alevi-Türk ve Sünni-Kürt gruplarda daha aktif bir şekilde yaşatılmaktadır. Kirvelik geleneğinin uygulanış biçimi, kurallar ve örfler açısından gruplar arasında genel hatlarıyla benzerlik göstermektedir. Ancak bu benzerlik, geleneğe bağlılık düzeylerine göre farklılık arz edebilmektedir. Bazı durumlarda, kirvelik uygulamasının işleyiş gruplardan ziyade bireylerin tutumuna bağlı olarak da değişiklik göstermektedir.

Kirvelik geleneğiyle birlikte ortaya çıkan kuralların, özellikle yeni kuşaklar tarafından benimsenmediği ve uygulanmadığı tespit edilmiştir. Bu durumun temel nedeni, toplumsal değişimin bireyleri geleneksel yapılarla olan bağlarından uzaklaştırmasıdır. Değişen toplumsal yapı içerisinde bireylerin ihtiyaç ve beklentileri dönüşüme uğramış, bu da kirvelik geleneğini doğrudan etkilemiştir. Geleneksel yaşam biçiminden uzaklaşan kesim, kirvelige artık çoğunlukla sembolik bir anlam yüklemekte; birçok kişi bu ilişkiyi geleneksel zorunluluklardan

ziyade kişisel sempati veya sosyal aidiyet duygusuyla sürdürmektedir. Bölgede genel olarak kirvelik ilişkilerinin kurulmadığından şikâyet edilmektedir. Katılımcıların önemli bir kısmı, kirvelik geleneğinin yeniden canlandırılması, uygulanması ve sürdürülmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu açıdan, kirvelik geleneği her ne kadar eski yaygınlığını kaybetmiş olsa da, sosyal ilişkilerdeki etkinliği ve sembolik belirleyiciliği büyük ölçüde devam etmektedir.

Kaynaklar:

- Akça, Gözen, *Diyarbakır İli Ergani İlçesi Halk Kültürü Araştırması*, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Aksoy, Mustafa, *Kültür Sosyolojisi Açısından Doğu Anadolu*, İstanbul: Tarih Ve İslam Araştırma Vakfı Yayınları, 1996.
- Altuntek, N. Serpil, “Türkiye Üzerine Yapılmış Evlilik Ve Akrabalık Araştırmalarının Bir Değerlendirmesi”, *Hacettepe Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2), 2001, ss.17-28.
- Beşikçi, İsmail, *Doğu Anadolu'nun Düzeni: Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller*, İstanbul: E Yayınları, 2. Basım, 1970.
- Eriş, Metin, *Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 21.Yüzyılın Eşiğinde Örf ve Adetlerimiz(Türk Töresi)*, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1997.
- Doğan, Mehmet, Şemsettin Can Kaya, F. Keyfl, *Gaziantep Yemekleri*, Gaziantep: Gaziantep İl Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2000.
- Gökalp, Ziya, *Türk Medeniyeti Tarihi*, Hazırlayan; Yalçın Toker, İstanbul: Toker Yayınları, 1995.
- Kır, İbrahim, “Barak Aşireti”, *Elazığ Fırat Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 2003, ss.219-240, 230.
- Kudat, Ayşe, *Kirvelik Sanal Akrabalığın Dünün ve Bugünü*, Ankara: Ütopya, 2004.
- Kolukırık, Suat, İbrahim Halil Saraç, “Farklı Dini Gruplarda Kirvelik Geleneği: Sanal Akrabalığın Dönüşümü Üzerine Bir Araştırma”, *Journal Of World Of Turks*, 2(1), 2010, ss.217-232.
- Örnek, Sedat Veyis, *Türk Halk Bilimi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2. Basım, 2000.
- Özer, Ahmet, *Doğu'da Aşiret Düzeni ve Brukanlar*, Ankara: Elips Yayıncılık, 2003.
- Tezcan, Mahmut, *Kültürel Antropoloji*, Ankara: Maya Akademi Yayınları, 2008.
- Tezcan, Mahmut, “Tasavvuri Akrabalık ve Ülkemizdeki Uygulamaları”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1992, ss.117-130.
- Uysal, Yavuz, “Adıyaman Halk Kültüründe Sünnet Merasimi ve Kirve Kültürünün Topluma Yansımaları”, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(4), 2016, ss.1015-1024.
- Üçer, Cenksu, “Alevî Telakkîde Hz. Muhammed”, *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(1), 2010, ss.321-343.
- Yıldırım, Erdal, “Tunceli Alevilerinde Sünnet ve Kirvelik Geleneği Uygulamaları”, *Tunceli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(2), 2011, ss.83-99.
- Yoloğlu, Güllü, *Türklerin Aile Merasimleri*, Atatürk Yüksek Kurumu, Ankara: Kültür Merkezi Yayını, 1999.

İnternet Kaynakları:

* Köksal, Hasan, “Güneydoğu İllerimizde Kirvelik Geleneği”, 2. Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Adana: (20-24 Kasım 1991), Erişim Tarihi:11.04.2025,

https://turkoloji.cu.edu.tr/turkoloji_cu_edu_tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_2/koksal.pdf

* Türkiye Nüfusu İl İlçe Mahalle Nüfusları, Erişim Tarihi: 10.04.2025

<https://www.nufusune.com/yavuzeli-ilce-nufusu-gaziantep>.